

Forfatteren argumenterer for at noen slike trender kan opptre sammen og forsterke hverandre, mens andre derimot drar i ulike retninger. I følge Repstad er estetisering, individualisering og liberalisering eksempler på førstnevnte. Derimot er han usikker på om estetisering fører til sekularisering ettersom denne trenden også kan fordype religion og føre til sakralisering.

Resonnementene i boka bygger både på tidligere forskningsprosjekt som forfatteren

har medvirket i, slik som «Mykere kristendom» og estetisering av religion (RESEP) og på andres forskningsbidrag. For kjennere av feltet er det kanskje ikke så mye nytt, men for studenter og andre som ikke er så vel bevandret i dette landskapet, er det en riktig god introduksjon. Og lesere som har behov for å gå mer i dybden enn det boka tillater, vil ha nytte av den fyldige litteraturlista. Herved er både boka og litteraturlista anbefalt!

<https://doi.org/10.48626/tpt.v38i2.5456>

Knut Willy Sæther og Anders Aschim (Red.)

Rom og sted. Religionsfaglige og interdisiplinære bidrag

Cappelen Damm akademisk. Oslo, 2020

Anmeldt av Margunn Sandal
ms953@kirken.no

Antologien Rom og Sted er resultatet av en konferanse ved Høgskulen i Volda i desember 2019. Boka inneholder i alt femten artikler. Bidragsyterne har tilknytning til ulike fagområder som filosofi og teologi, religionsvitenskap, sosialantropologi og pedagogikk.

Utgangspunktet for både bok og konferanse er den romlige vendingen («spatial turn») innenfor flere humanistiske og samfunnsvitenskapelige områder. Prosjektet bygger på en forventning om at rom- og stedsforskning skal gi nye perspektiver på de ulike fagområdene.

Rom og sted er komplekse fenomener. Den som ikke er kjent med tematikken vil ha glede av å lese det innledende kapitlet «Komplekse rom og mangeartede

steder: Religionsfaglige og interdisiplinære kontekster» (Sæther og Aschim). Her gis en introduksjon til noen sentrale tema og de ulike dimensjonene som er i spill på dette feltet.

Noen har kanskje hatt med seg en forestilling om rom som en tom eller nøytral boks man kan gå ut og inn av. Her introduseres vi for en mye mer dynamisk romforståelse. En sentral inspirator for de fleste som det refereres til er naturlig nok filosofen Henri Lefebvre. Hans bok *Productions of Space* fra 1974 kom ut på engelsk i 1991. Som det går frem av tittelen, skjer det en konstruktivistisk dreining i rom- og stedsforståelsen.

Rommets ulike dimensjoner løftes frem. For rom er både fysiske, mentale

og sosiale på samme tid, og de blir til i dynamikken mellom det fysiske, materielle eller geografiske rommet, de forestillingene vi har om rommet eller symbolene som er med på å forme det, og bruken av rommet der det fysiske og tenkte rommet spiller sammen.

Forståelsen av stedet er også blitt mer flytende og flyktig. Stedet er noe som oppstår når mennesker, ting, ideer og fysiske omgivelser blir kastet sammen, og slik er stedet noe relasjonelt som stadig er i endring.

Jeg tenker også at Lillebøs artikkel «Fra det religiøse og sekulære til det hellige og profane: 'Det religiøse', 'det sekulære' og 'det hellige' som romlige kategorier sett i lys av begrephistorie og filosofisk arkeologi» er interessant, til tross for den umulige tittelen. Dette fordi han med sin filosofiske arkeologi undersøker forholdet mellom den religiøse og verdslige sfæren og det hellige og det profane.

I praktisk-teologisk sammenheng kan det dessuten være verd å lese Afdals artikkel «Hva skjer med religion i Schatzkis 'tidrom' – aktivitet?» Her skriver han om hvordan vi kan forstå «sosialt tidsrom» hos Theodore Schatzki og den betydning det har for synet på religion: Nemlig at religionens ulike kategorier, som ritualer, tekster, institusjoner og forestillinger ikke har noen fastlagt mening før de sosiale praksisene. De får sin mening i bruk. Avslutningsvis illustreres dette gjennom den religiøse praksisen begravelse.

Når det gjelder de øvrige artiklene tror jeg man kan plukke mer fritt, alt etter hvilket område man interesserer seg for. Her er det artikler som analyserer romlige og stedlige aspekter ved alt fra katolske Corpus Christi-prosesjoner, til pentekostale migrantmenigheter i Norge, Grip kirkes

veggmalerier, kirkeasyl og kirkebygg som hellig rom og tilfluktssted, naturen som sted, og naturen som rom for filosofiske samtaler, barnehagen som mulighetsrom, 'lokalitet' som en kvalitet ved sosiale relasjoner i transnasjonale kontekster, de romlige metaforene som er knyttet til tenkningens egenart ifølge Hanna Arendt, og man kan lese om hvordan det fysiske, geografiske stedet Gilead blir til en retorisk topos.

Antologien avspeiler både forståelser av rom og sted som betoner det fysiske-geografiske og mer konstruktivistiske dimensjoner. Jeg opplever nok at det siste har fått størst vekt, og jeg savner en større interesse for de fysiske og materielle sidene ved både rom og sted. Når rom og steder beveger seg mot det mer abstrakte planet kan man få en følelse av at det bare er begrepsapparatet som er byttet ut, og da gir ikke den romlige vendingen nye perspektiver. I flere av artiklene kunne det vært fruktbart med bedre beskrivelser av den fysiske, materielle dimensjonen, og en refleksjon rundt den rollen det estetiske spiller. Det vil si hvordan de konkrete og materielle omgivelsene kan erfares sanselig gjennom å være legemlig til stede et bestemt sted.

En av de artiklene som etter min mening virkelig tar i bruk de ulike dimensjonene ved rommet og stedet til ny refleksjon er den som har fått tittelen «'Det er så koselig her at jeg tar av meg skoene': Om betydningen av sted i en flerkulturell barne- og ungdomsfestival» (Sæther, Dewilde, Kjørven og Skrefsrud). Den viser hvordan ungdommene tillegger stedet etiske kvaliteter. Samtidig konkluderer den med at det kunne være til inspirasjon for flere om man undersøkte nærmere de estetiske egenskapene ved omgivelsene.